

AACCI-ASSOCIATION OF ADOLESCENT AND
CHILD CARE IN INDIA

AACCI PCB Grandparenting Forum

Presents

Webinar on

Indian festivals: Grandparents & Children

गौरी / महालक्ष्मी पूजन

Language : Marathi

Moderator

Dr Priya Naidu
Youth Forum Coordinator
AACCI PCB

Experts

Dr Shrikant Chorghade
Advisor
AACCI Nagpur

Dr Surekha Joshi
Mumbai GP Forum Incharge
AACCI

Hosts

Dr Swati Bhawe
Executive Director
AACCI

Dr Sandeep Kavade
Centre Incharge
AACCI PCB

Facebook
www.facebook.com/aacci.in/live/
Join Zoom Meeting
Meeting ID: 850 6835 8629
Passcode: 809032

Date: 1st September 2022
Time: 4 pm to 5 pm

ASSOCIATION OF ADOLESCENT AND CHILD CARE IN INDIA

AACCI for TEACHERS, PARENTS, CHILDREN and YOUTH

Life is as..we make it

 www.aacci.in, www.aaccitrainingprograms.com

 aacci2019@gmail.com

 <https://www.facebook.com/aacci.in/>

 <https://twitter.com/aacciin>

 <https://www.instagram.com/aacci.in/>

Association of Adolescent and Child Care in India.

Founded in 2007 - We are a group of Doctors - Pediatricians & Physicians of all specialties (including mental health professionals)

We also have volunteers from all stake holders of child and adolescent health – parents, teachers, lawyers , sports, physiotherapists, research scientists....

Doing Mainly URBAN based work with parents, teachers and students
in school and college

Our MISSION is
Holistic health in Children and Adolescents &
young Adults

Promotion of HEALTHY LIFE STYLE &
Prevention of LIFE STYLE associated diseases

**We work through the two pillars - Teachers & Parents
And now Grandparents since 2020**

We have presented many papers on Youth life style and behaviour at National and international forum and won awards

Our presence on social media

www.aacci.in

www.aaccitrainingprograms.com

<https://www.facebook.com/aacci.in/>

<https://twitter.com/aacciin>

<https://www.instagram.com/aacci.in/>

[to contact us](mailto:aacci2019@gmail.com)

aacci2019@gmail.com

- AACCI PCB Grandparenting Forum
- Indian Festival Series

Webinar on
Indian festivals: Grandparents & Children
Language : Marathi

Date: 21s October 2021
Time: 4 pm to 5 pm

Dr Swati Bhawe
Executive Director
AACCI

Dr Anjali Saxena
National GP Forum Incharge
AACCI

Dr Surekha Joshi
Mumbai GP Forum Incharge
AACCI

Dr Sandeep Kavade
Centre Incharge
AACCI PCB

Facebook
www.facebook.com/aacci.in/live/
Join Zoom Meeting
Meeting ID: 811 7738 9346
Passcode: 523556

Indian festivals: Grandparents & Children
सण आला भाग्याचा: दिवाळी सण मोठा, आनंदा नाही तोटा
Language : Marathi

Speaker | Experts

Pushpa Ghaisai
GP Forum Incharge
AACCI PUNE

Dr Shrikant Chorghade
Advisor
AACCI Nagpur

Dr Sharad Agarkhedkar
Advisor
AACCI Pune

Hosts

Dr Swati Bhawe
Executive Director
AACCI

Dr Anjali Saxena
National GP Forum Incharge
AACCI

Dr Sandeep Kavade
Centre Incharge
AACCI PCB

Facebook
www.facebook.com/aacci.in/live/
Join Zoom Meeting
Date: 28th October 2021
Time: 4.30 pm to 6 pm

Indian festivals: Grandparents & Children
गणपती बाप्पा मोरया
Language : Marathi

Moderator | Experts

Dr Priya Naidu
Youth Forum Coordinator
AACCI PCB

Dr Shrikant Chorghade
Advisor
AACCI Nagpur

Dr Surekha Joshi
Mumbai GP Forum Incharge
AACCI

Hosts

Dr Swati Bhawe
Executive Director

Dr Sandeep Kavade
Centre Incharge

गुरुपाणमा
एका महान गुरुला श्रद्धांजली
Language : Marathi

Experts

Mr Prakash Edalabakar
Author & Teacher
Nagpur

Dr Shrikant Chorghade
Advisor
AACCI Nagpur

Dr Surekha Joshi
GP Forum Incharge
AACCI Mumbai

Hosts

Dr Sandeep Kavade
Centre Incharge
AACCI PCB

Dr Swati Bhawe
Executive Director
AACCI

Dr Priya Naidu
Youth Forum Incharge
AACCI PCB

Facebook
www.facebook.com/aacci.in/live/
Join Zoom Meeting
Date: 10th July 2022
Time: 4pm to 5 pm

Webinar on
Indian festivals: Grandparents & Children
वसंत पंचमी
Language : Marathi

Moderator | Experts

Dr Priya Naidu
Youth Forum Coordinator
AACCI PCB

Dr Shrikant Chorghade
Advisor
AACCI Nagpur

Dr Surekha Joshi
Mumbai GP Forum Incharge
AACCI

Hosts

Dr Swati Bhawe
Executive Director

Dr Sandeep Kavade
Centre Incharge

होळी : एक रंगमय सण
Language : Marathi

Experts

Dr Sandeep Kavade
Centre Incharge
AACCI PCB

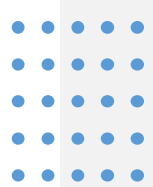
Dr Shrikant Chorghade
Advisor
AACCI Nagpur

Dr Surekha Joshi
GP Forum Incharge
AACCI Mumbai

Dr Swati Bhawe
Executive Director
AACCI

Dr Priya Naidu
Youth Forum Incharge
AACCI PCB

Facebook
www.facebook.com/aacci.in/live/
Date: 16th March 2022

Special Thanks
to

- Snehvardhini, Mumbai
- Rotary Club of Laxmi Road

Prof .Dr Swati Y Bhawe

- 1) **Prof. Emeritus Adolescent medicine**
DY Patil Medical College & DY Patil Vidyapeeth , Pune
- 2) **Visiting Consultant Pediatrics (Adolescent)**
Sassoon Hospital & GBJ Medical College, Pune
- 3) **Head of Adolescent Clinic Jehangir, Hospital ,Pune,**
- 4)**Executive Director AACCI –**
Association of Adolescent and Child Care in India, Mumbai

IAP president 2000 / FIAP 2001 / FAAP (Hon) 2001

- **Worked as office bearer in many International Professional organisations**
- **Member WHO TSC- Technical Steering Committee on Child and Adolescent health (2009-10)**

Many awards and recognitions for professional and community work

IAP SS oration on Adol health 2020

IAP RCH - Life Time Achievement Award 2019

HCFI Award for Community work in NCD and Youth 2018

IMA All India Women Empowerment award 2018

Honorary IMA professor 2017

IAP Lady of the Millennium 2000

Special recognition AAP 2000 and FAAP Hon 2001

Dr Shrikant Chorghade

MBBS, DCH, MA (Psychology)

ASSOCIATION OF ADOLESCENT AND CHILD CARE IN INDIA

AACCI for TEACHERS, PARENTS, CHILDREN and YOUTH

Life is 😞 as..we make it 😊

aacciindia@gmail.com

www.aacci.in

संगोपन पालकत्वाचे

डॉ. श्रीकांत चोरघडे

जीवनकौशल्यांची

विज्ञान, पालक आणि विद्यार्थ्यांसाठी

• डॉ. शीकांत चोरघडे

• डॉ. श्रीकांत चोरघडे

स्वतःला घडवितांना

पहाटपावलं

डॉ. श्रीकांत चोरघडे

अडवुलं मडवुलं

डॉ. श्रीकांत चोरघडे

Dr Surekha Joshi

- Research officer at Medical Research Centre, Bombay Hospital for 33 years.
- Associated with AACCI from its inception for 14 years as research coordinator.
- 75 Research papers published in various journals and presentations in medical conferences as well as life skill conferences.
- Was part of liver foundation project for 4 years. Reader for blind student for 2 years
- Office bearer of three elderly associations.
- Received awards for research presentations as well as elocution and essay competitions.

- यत्र नार्यस्तु पूज्यन्ते रमन्ते तत्र देवताः।
- यत्रैतास्तु न पूज्यन्ते सर्वास्तत्राफलाः क्रियाः।।

गौरीपूजन वा
महालक्ष्मी पूजन हे
हिंदू महिलांचे भाद्रपद
महिण्यातील एक
महत्वाचे व्रत आहे.
गौरीपूजन हा
महाराष्ट्रातल्या
सणांपैकी एक सणही
आहे. यास
महालक्ष्मीपूजन असेही
म्हणतात.

गौरी शब्दाचा अर्थ

- संस्कृत शब्दकोशातील अर्थानुसार 'गौरी' म्हणजे आठ वर्षाची, अनाघात अशी पवित्र कन्या.
- तसेच गौरी म्हणजे पार्वती, पृथ्वी, वरुण पत्नी, तळशीचे झाड, मल्लिका उर्फ जाईची वेल हेही अर्थ कोशात दिले आहेत
- या आधारेच तेरड्याच्या फुलाचीही गौरी म्हणून पूजा केली जाते
- गौरीला महालक्ष्मी म्हणतात व तो सर्वार्थाने रुढ शब्द संबंध महाराष्ट्रात पूर्वापार वापरला जातो.
- लक्ष्मी ही विष्णुपत्नी तर महालक्ष्मी ही महादेव पत्नी पार्वती होय. जी जेष्ठा गौरी म्हणून संबोधली जाते.

आख्यायिका आणि इतिहास

- हिंदू देवताशास्त्रात तसेच समाजजीवनात गौरी हे शिवाच्या शक्तीचे आणि गणेशाच्या आईचे रूप मानले गेले आहे.
- अपराजितपुच्छा या ग्रंथामध्ये द्वादशगौरींचा उल्लेख येतो. अग्निपराणामध्ये गौरी मूर्तीचे सामूहिक पूजन केले जाई असे सांगितले आहे.
- लातर येथील नीलकण्ठेश्वर मंदिरात शिवाची आणि गौरीची एक सुंदर कोरीव प्रतिमा आहे. त्यांच्या पायाशी एक घोरपड दाखवली आहे. गौरीच्या डाव्या हातात बीजपरक आहे, केसावर फलांची वेणी आहे. ही शिव परिवारातील देवता असून कनोज येथे हिचे मंदिर आहे.
- एकदा असुरांच्या त्रासाला कंटाळून सर्व स्त्रिया महालक्ष्मी गौरीकडे गेल्या आणि त्यांनी आपले सौभाग्य अक्षय्य करण्याविषयी तिची प्रार्थना केली. त्याला अनुसरून गौरीने असुरांचा संहार केला व शरण आलेल्या स्त्रियांच्या पतींना व पृथ्वीवरील प्राण्यांना सुखी केले. महालक्ष्मीच्या कृपाप्रसादाने आपापल्या सौभाग्य प्राप्त झाले म्हणून तेव्हार्पासून सर्व स्त्रिया महालक्ष्मी गौरीची पूजा करू लागल्या.

- स्थळपरत्वे गौरींच्या पर्जेची पदधत आणि परंपरा बदलल्या आहेत. काही कटंबात गौरींचे मुखवटे असतात, तर काही कटंबात परंपरेनुसार पाणवठ्यावर जाऊने पाच, सात किंवा अकरा खडे आणून त्यांची पूजा करतात.
- काही ठिकाणी पाच मडक्यांच्या उतरंडी करून त्यावर गौरीचे मुखवटे लावून त्या उतरंडीनाच साडी चोळी नेसवतात आणि त्यांची पूजा करतात.
- काही घरांत धान्याची रास म्हणजेच गहू, तांदूळ, ज्वारी, हरभरा, डाळ इत्यादीपैकी एकदोन धान्याचे ढीग करून त्यावर मुखवटे ठेवतात. बाजारात पत्र्याच्या, लोखंडी सळ्याच्या किंवा सिमेंटचे कोथळे मिळतात. त्यावर मुखवटे ठेवतात आणि कोथळ्यांना साडी चोळी नेसवतात. सपात धान्याची रास ठेवून त्यावर मुखवटा ठेवतात. किंवा गहू आणि तांदूळ यांनी भरलेल्या तांब्यावर मुखवटे ठेवून पूजा करतात.

ज्येष्ठा गौरी व्रतातील
खड्यांच्या गौरी

ज्येष्ठा गौरी व्रतातील
खड्यांच्या गौरी

- तेरड्याची रोपे मुळासकट आणतात. ही मुळे म्हणजेच गौरींची पावले, असा समज आहे. आधुनिक काळात गौरीपूजनाच्या व मांडणीच्या पद्धतीत व गौरीच्या रूपातही आधुनिकता दिसून येते. विविध रूपांत अनेक घरांत गौरी/महालक्ष्मी येतात.
- आगमनाच्या दिवशी संध्याकाळी किंवा पंचांगात शुभ वेळ बघून मुखवट्यांची आणि लक्ष्मींच्या हातांची पूजा होते. त्याच रात्री गौरी उभ्या केल्या जातात.
- या गौरी/महालक्ष्मी किंवा सखी-पार्वतींसह त्यांची मुलेही (एक मुलगा आणि एक मुलगी) मांडतात. कोणी धातूची लक्ष्मीची प्रतिमा करून पूजतात, कोणी मातीची बनवितात तर कोणी कागदावर देवीचे चित्र काढून त्याची पूजा करतात.

दोरकाची पूजा

- या तिसऱ्या दिवशी महाराष्ट्रातील ग्रामीण बहुजनसमाजात गौरींच्या पूजेबरोबरच सुताच्या गंड्याला सोळा गाठी देऊन त्याचीही पूजा करतात.
- तो गुंडा मग हळदीने रंगवून त्यातला दोरा घरातल्या सुवासिनी आपल्या गळ्याभोवती बांधतात व नवीन पीक येईपर्यंत गळ्यात ठेवतात. आश्विन वद्य अष्टमीला तो गळ्यातून काढून त्याची पूजा करतात.
- या दोऱ्यालाच महालक्ष्मी समजतात.

- दक्षिण भारत-
 - भाद्रपद शकल तृतीयेला गौरीचा सण सुरू होतो व तो बरेच दिवस चालतो. प्रत्येक गावात गौरीची एक पिठाची प्रतिमा करतात व तिला मखरात बसवून पूजतात. तिची रस्त्यातून मिरवणूकही काढतात.
- कोकण
 - महाराष्ट्रातील कोकण प्रांतातील **कोळी** समाजगटातील महिला या दिवशी तेरड्याची फांदी आणून तिला लक्ष्मीस्वरूप मानून तिची पूजा करतात. या दिवशी देवीला **माशाचा नैवेद्य** दाखविला जातो.

आशय व महत्त्व

- महालक्ष्मीचा सण हा कुलाचार म्हणून सर्व जाती-जमातीतून श्रद्धापूर्वक पाळला जातो.
- शेती हा प्रमुख व्यवसाय असणाऱ्या घरांतून मात्र स्त्रिया धान्याची राशी मांडून पूजा करतात.
- लक्ष्मी वा गौरीच्या मांडणीत विविधता असली तरी मूळ हेतू धान्य लक्ष्मीच्या पूजेचा, भूमीच्या सुफलीकरणाचा आहे.

व्रताचे स्वरूप

- भाद्रपद महिन्यात शुद्ध पक्षात अनुराधा नक्षत्रावर आपापल्या कुलाचाराप्रमाणे महालक्ष्मी/गौरीच्या प्रतिमा वा प्रतीके बसवितात.
- ज्येष्ठा नक्षत्रावर महालक्ष्मीची पूजा करतात व महानैवेद्य दाखवितात.
- तिसऱ्या दिवशी मूळ नक्षत्रावर महालक्ष्मीचे विसर्जन करतात.
- गौरीलाच महालक्ष्मी म्हणतात आणि तिची ज्येष्ठा नक्षत्रावर पूजा होते म्हणून तिला ज्येष्ठा गौरी म्हणतात.

गौरी आवाहन दिवस पहिला

- आपापल्या परंपरेप्रमाणे घराच्या उंबऱ्यातून आत आणताना, जिच्या हातात गौरी असतील त्या बाईंचे पाय दुधाने व पाण्याने धुतात आणि त्यांवर कुंकवाचे स्वस्तिक काढतात.
- घराच्या दरवाज्यापासून ते जिथे गौरी बसवायच्या त्या जागेपर्यंत लक्ष्मीच्या पायांचे ठसे उमटवत उमटवत गौरींचे मुखवटे आणतात.
- त्यावेळी ताट चमच्याने किंवा घंटेने वाजवत आवाज केला जातो. यानंतर त्यांची स्थापना करण्यापूर्वी त्यांना घरातील समृद्धी, दुध-दुभत्याची जागा इ. गोष्टी दाखविण्याची प्रथा आहे.

गौरी आवाहन दिवस पहिला

- तेथे त्यांचे आशीर्वाद मिळून ऐश्वर्य नांदो अशी प्रार्थना करतात.
- काही ठिकाणी लोक तेरड्याची रोपे एकत्र बांधून त्यांची प्रतिमा बनवितात व तिच्यावर मातीचा मुखवटा चढवितात.नंतर त्या मूर्तीला साडी नैसवून दागदागिन्यांनी सजवितात.
- पहिल्या दिवशी संध्याकाळी गौरीला भाजी-भाकरीचा नैवेद्य दाखवण्याची पद्धत काही भागात विशेषतः पश्चिम महाराष्ट्रात आहे.या प्रथेला गौरी आवाहन करणे असे संबोधतात.

गौरीपूजन दिवस दुसरा

- दुसऱ्या दिवशी म्हणजेच ज्येष्ठा नक्षत्रावर गौरींची पूजा होते. सकाळी गौरींची/महालक्ष्मीची पूजा-आरती करून केलेल्या फराळाचा (रव्याचा लाडू, बेसनलाडू, करजी, चकली, शेव, गुळपापडीचा लाडू) नैवेद्य द्यावतात.
- नंतर संध्याकाळी आरती करतात. परणपोळी, ज्वारीच्या पिठाची आंबील, अंबाडीची भाजी, सोळा भाज्यांची एकत्र भाजी, दिवेफळ वगैरे पदार्थांचा नैवेद्यात समावेश असतो.
- नैवेद्यात शेंगदाणा आणि डाळीची चटणी, पंचामृत, पडवळ घालून केलेली ताकाची कढी, कटाची आमटी, वेगवेगळ्या प्रकारची भजी, पापड, लोणचे इत्यादी. केलेले सर्व पदार्थ केळीच्या पानावर ठेवतात.
- महाराष्ट्रात काही जागी याच सायंकाळी महिलांचा हळदीकंकवाचा कार्यक्रम केला जातो. दर्शनाला आलेल्या महिला व मुलींचे आदरपूर्वक स्वागत करण्याची पद्धती प्रचलित आहे.

विसर्जन दिवस तिसरा

- तिसऱ्या दिवशी म्हणजेच मळ नक्षत्रावर गौरींचे/महालक्ष्मींचे विसर्जन करतात. त्या दिवशी सकाळी पोवत्याच्या/सुताच्या गाठी पाडतात.
- त्या सुतात हळदीकंक, सकामेवा, बेलफळ, फले, झेंडूची पाने, काशीफळाचे फल, रेशमी धागा असे एक एक जिन्नस घालून गाठी पाडतात. यांमध्ये हळदीकंक, रेशमी सूत, झेंडूची पाने, काशीफळाचे फूल हे महत्वाच्या वस्तू असतात.
- नंतर गौरींची/ महालक्ष्मींची पूजा आणि आरती करतात. गोड शेवयाची खीर, उडीद डाळीचा भाजलेला पापड याचा नैवेद्य दाखवतात.
- या तिसऱ्या दिवशी गौरींच्या/ महालक्ष्मींच्या चेहऱ्यावर एक प्रकारची उदासीनता दिसून येते. गौरींची पूजा, आरती करून पढील वर्षी येण्याचे आमंत्रण देऊन त्यांचा निरोप घेतला जातो, आणि त्यांचे विसर्जन केले जाते. (धातूच्या किंवा कायम स्वरूपाच्या मूर्ती असतील तर त्यांचे विसर्जन करत नाहीत.)
- गौरींचे पाण्यात विसर्जन केल्यावर परत येताना थोडी वाळू घरी आणून ती सर्व घरभर व परसातल्या झाडांवर टाकतात. त्यायोगे घरात समृद्धी नांदते व झाडाझुडुपांचे कीटकापासून संरक्षण होते अशी समजूत आहे.

महालक्ष्मी पूजन

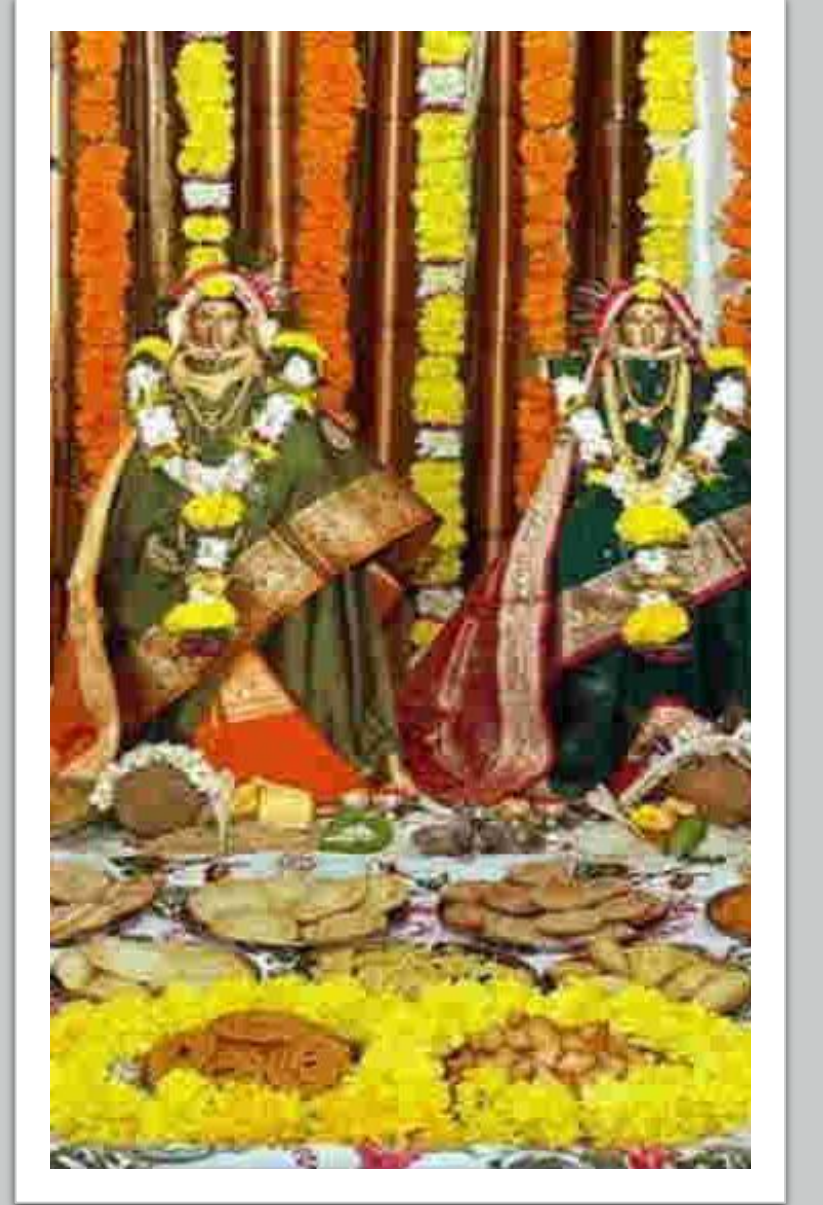

लोकसाहित्यातील उल्लेख

- लोकसाहित्यात गौरीपूजन प्रसंगी म्हटली जाणारी गीते आहेत
- आली आली लक्ष्मी, आली तशी जाऊ नको
बाळाला सांगते, धरला हात सोडू नको.
मला आहे हौस, चांदीच्या ताटाची
लक्ष्मीच्या नैवेद्याला मूद
साखरभाताची.
- लक्ष्मीबाई आली सोन्याच्या पावलांनी
ज्येष्ठेच्या घरी कनिष्ठा आली
मालकाच्या घरी लक्ष्मी आली

ललित साहित्यातील उल्लेख

- गवराय आली गवराय आली
- कोणत्या पावलानं ?
हळदी कुंकवाच्या, हिऱ्या माणकाच्या
- रुण्डुणत्या पाखरा, जा रे माझ्या माहेरा
- आली गौराई अंगणी, तिला लिंबलोण करा (कवी - जगदीश खेबूडकर; संगीत - राम कदम; गायिका - उषा मंगेशकर; चित्रपट - टिळा लाविते मी रक्ताचा)
- गौरीला घागरी फुंकण्याचीही पदधत काही ठिकाणी आहे. त्यामुळेच या गाण्याची सुरुवातही 'घागर घुम दे' अशा शब्दांनी होते. अनेक माहेरवाशिणी गौरीच्या सैणाला आपल्या माहेरी जातात. अशीच एक माहेरवाशीण हे गाणे गाते आहे. ती म्हणते, 'पाखरा माझ्या माहेरी जा. तिथे माझी गवराबाई आली असेल तिचे स्वागत कर.'
- रुण्डुणत्या पाखरा, तू जा माझ्या माहेरा (कवी - ग.दि. माडगुळकर, संगीत - सुधीर फडके; चित्रपट - जिवाचा

काव्य प्रकार ... मधसिंधू सौ. मनिषा पटवर्धन

- गौरींचा सण
कोकणात जोर
मनात विभोर
आनंद क्षण ... १

- चाकरमानी
येती कोकणात
उत्साह मनात
गातात गाणी ... २

- प्रत्येक घरी
रोषणाई असे
झगमग वसे
आनंद सरी ... ३

- त्या मखरात
सजावट केली
पाने फुले वेली
सजे जोशात ... ४

- बाल्यांचे नृत्य
आहेच प्रसिध्द
नाचतांना सिध्द
होती उत्स्फूर्त ... ५

- कोणी आणती
खडे नदीतले
देवत्व दिसले
त्यात पाहती ... ६

काव्य प्रकार ... मधसिंधू सौ. मनिषा पटवर्धन

- उभी गौराई
किती सजविती
डाग मढविती
माता गौराई ... ७
- पारंपारिक
पध्दती असती
त्याच जोपासती
ते सहाजिक ... ८
- गौरी सणाला
घावन घाटले
गोडाधोडातलेत्या
नैवेद्याला ... ९

- कोणी करती
तोच मांसाहार
करती संहार
गौरीच्या प्रती ... १०
- गणेशा सवे
करू विसर्जन
निरोपाचे क्षण
दुःखाचे नवे ... ११
- निरोप देतो
वाजत गाजत
देवा मिरवत
नदीत नेतो.. १२

Thank You